



Foto: EU EOM Colombia

ER VERDENS DEMOKRATIER I TILBAGEGANG?

Det kan synes, som om demokratiet er på retur i hele verden. Men det næste årti vil vise, om der er tale om tilbagegang eller bare stilstand, siger lektor i statskundskab Merete Bech Seeberg, som også selv er UFD'er og valgobservatør. Hun mener, at det på mange planer har en positiv effekt at udsende internationale valgobservatører også til 'gråzonelande'.

AF KATHRINE SCHMEICHEL, JOURNALIST

”Vi kigger helt sikkert ind i en anden verdenssituation, end vi gjorde, da vi så en opblomstring af demokratier i slutningen af det 20. århundrede. På globalt plan har vi i dag et mudret billede, og de næste 5-10 år vil vise, om der er tale om stilstand eller tilbagegang for demokratiet.”

Det siger UFD'er Merete Bech Seeberg, som til daglig er lektor på Institut for Statskundskab på Aarhus Universitet.

Hun fortsætter:

”Opblomstringen af demokratier i fx Afrika skyldtes bl.a., at Vesten med USA i front stillede krav om indførelse af demokrati som betingelse for støtte. Men i dag er

der alternative veje, fordi lande kan finde økonomisk og politisk støtte andre steder, især i Kina og Rusland, hvorfor det ikke er nødvendigt at ligge under for krav fra Vesten om at indføre demokrati.”

Hun tilføjer:

”Fra lægmandsperspektiv kan det synes som, at det går tilbage for demokratierne – men forskerne er uenige – især fordi de har forskellige definitioner af, hvad 'demokrati' er.”

To tilgange til demokrati

Ifølge Seeberg findes der to 'hovedskoler', som henholdsvis har en bred og en snæver definition af demokrati.

”Det er svært at måle udviklingen af demokrati – for hvad forstår man ved 'demokrati'? Instituttet Varieties of Democracy – eller V-Dem – med base i Göteborg, der hvert år udgiver en rapport om demokratiets tilstand, opererer fx med en bred definition, der bl.a. også omfatter ytringsfrihed og lige adgang til medier. Andre forskere har en mere snæver definition og siger, at der er tale om demokrati, når der er konkurrence om magten, befolkningen har mulighed for at stemme frit, og at der før et valg er reel usikkerhed om resultatet, hvilket betyder, at oppositionen har en chance for at vinde.”



Landene i Latinamerika er generelt mere stabile og demokratiske end i Afrika, selvom der ofte er tale om dysfunktionelle demokratier. Billedet stammer fra præsidentvalget i Colombia i sommeren 2022. EU. Foto: EU EOM Colombia

I de fleste lande i Afrika holdes der valg, men størstedelen er stadig ikke demokratiske, da der er tale om valg i diktaturer, siger lektor Merete Seeberg. Herunder bliver lokale valgofficerer trænet før valget i Zimbabwe den 23. august 2023. Foto: EU EOM Zimbabwe



”Når man ser på demokratiets tilstand, er det afgørende, hvilken definition man bruger. Hvis man anvender den snævre definition, kan flere lande i verden kaldes demokratier. Men med sin bredere forståelse af, hvad demokrati er, står V-Dem for en mere pessimistisk holdning til, hvordan det står til med demokratiet på globalt plan. I sin seneste rapport fra dette forår konkluderer instituttet, at der er tale om en tilbagegang, og at det nu står lige så slemt til som ved slutningen af den kolde krig.”

’Göteborgskolen’ har i de seneste år føjet et nyt, stort land til sin liste over udemokratiske lande.

“V-Dem opfatter ikke længere Indien som et demokrati bl.a. på grund af begrænsninger af ytrings- og religionsfriheden under den hindu-nationalistiske regering. Hermed har de sat Indien i samme kategori som Rusland og Kina. Og da instituttet befolkningsvægter sit globale demokratimål – dvs. at en demokratisk tilbagegang i et stort land som Indien vægter meget tungere end en demokratisk fremgang i et lille land som Seychellerne – så ser det mere pessimistisk på

demokratiets tilstand på verdensplan,” siger Merete Bech Seeberg og tilføjer:

”Flere eksperter med forstand på Indien er dog ikke helt enige i, at Indien ikke længere er et demokrati.”

Demokrativækst i slut-goerne

På spørgsmålet om, hvordan det ser ud med demokrati i Afrika og Latinamerika, siger hun:

”Vi så en voldsom fremgang af demokrati på verdensplan i slutningen af 1990erne og omkring 2000. Men den udvikling er aftaget. Det, man har set i Afrika de sidste 20 år, er mest en stilstand. Men det er

ikke det samme som tilbagegang, og at der ikke sker noget. For det går fremad i nogle lande og tilbage i andre. Aktuelt har vi lige oplevet et militærkup i Niger, som ellers har været et land i demokratisk fremgang. I Sierra Leone, som gennemgik en demokratiseringsproces efter borgerkrigen i 1990erne, kritiserede EU-missionen valget i Sierra Leone i juni i år for at mangle transparens.”

”Afrika er især kendetegnet ved det, vi kalder elektoralt autokrati. I næsten alle lande holdes der valg, men langt de fleste lande er stadig ikke demokratiske, da der er tale om valg i diktaturer. Latinamerika er også præget af både fremgang og



En uge før valgdagen den 23. august i Zimbabwe følger EU-observatører, at vælgere bliver klædt på til valghandlingen. Foto: EU EOM Zimbabwe

tilbagegang på tværs af landene, men er generelt mere stabilt og demokratisk, selvom der ofte er tale om dysfunktionelle demokratier.”

Positive historier fra Afrika

På trods af stilstand mener Seeberg, at der alligevel er succeshistorier at fortælle om Afrika, som er hendes særlige forskningsområde.

”Selvom der er så få demokratier i Afrika og en generel stor utilfredshed blandt befolkningerne – hvilket bl.a. betyder, at de unge ofte ikke gider at stemme – er der alligevel positive overraskelser. Fx da højesteretterne i Kenya i 2017 og Malawi i 2019 omstødte valgresultaterne på grund af valgsnyd og sjuksk og derfor krævede omvalg.”

Hun mener at den negative opfattelse af manglende demokrati i Afrika også hænger sammen med en urealistisk forventning.

”Vi i Vesten har nok været for naive ved at forvente en hurtig indførelse af demokrati i Afrika. Især set i lyset af, at vi i Skandinavien har brugt flere hundrede år på at

opnå det samme, som man forventer, Afrika skulle kunne opnå på blot 10-20 år med begrænsede statsapparater, en kolonifortid og dårlige positioner på det globale marked. Disse vilkår betyder, at landene ikke står i den mest gunstige position for at udvikle demokrati.”

Valgobservation nytter

Som både forsker og valgobservatør, mener Seeberg, at det i mange tilfælde nytter at udsende internationale valgobservatører til, hvad hun kalder ’gråzonerlande’.

”Det er svært at måle effekten af valgobservation. Men meget tyder på, at det gør en forskel at sende internationale valgobservatører til lande, hvor det ikke står helt godt eller helt skidt til med demokratiske processer – en slags gråzonerlande – da det at blive observeret har indflydelse på adfærden. En statsleder vil nemlig være mere tilbøjelig til at afholde sig fra valgsnyd, hvis vedkommende har noget at miste som fx bistand, handel og adgang til internationale organisationer. Desuden kan man også tabe legitimitet hos befolkningen, hvilket kan skabe grobund for oprør.”

”Men det har også lavpraktisk en effekt på den enkelte valgtilforordnede, at der er valgobservatører, da det aldrig er rart at blive stemplet som en, der snyder, hvilket fx kan give én et dårligt omdømme i lokalmiljøet.”

”Forskningen har i studier af fx Armenien og Ghana vist, at der var mindre tendens til vold omkring de valgsteder, der har valgobservatører. Ligesom der har været en tendens til, at der blev afgivet færre stemmer på de observerede valgsteder i områder, hvor et ellers meget højt stemmetal ofte er udtryk for valgsnyd.”

Seeberg pointerer, at valgobservation stort set kun har en effekt i lande, som er afhængige af støtte fra Vesten.

”Hvis landene kan gå andre steder hen og få støtte – fx til Kina og Rusland – er de ikke så bange for at blive afsløret i valgsnyd.”

Valgobservation har også en læringsværdi.

”Valgobservation handler ikke kun om at observere før og på selve valgdagen, men er også en læringsmekanisme, hvor man

kan bruge de indsamlede data til efterfølgende at komme med råd og vejledning til, hvordan landet kan afholde et bedre valg næste gang – fx med hensyn til at overkomme logistiske problemer.”

Hun tilføjer:

”Valgobservation virker bedst, hvis der er en politisk vilje til læring, uddannelse og tilførsel af ressourcer. For valgobservation kan ikke ændre togets retning, men kun skubbe på, hvis toget allerede kører i den rigtige retning.”

Kompetencer og lokalt kendskab

Valgobservation handler også om kvaliteten af observationen og om forholdene, før de internationale valgobservatører kommer.

”Forudsætningen for en god valgobservation er, at de internationale valgobservatører er dygtige og kompetente, har ressourcer nok – fx i form af chauffører og tolke – og har lokalt kendskab, der som minimum er opnået, ved at man trækker på viden fra både lokale folk og nationale valgobservatører. Og så skal de være ærlige og troværdige, så man undgår en for rosenrød rapportering – hvilket der nogle gange har været eksempler på, fordi observatørerne har været bange for at puste til ilden i et konfliktfyldt område.”

”Men lige så vigtigt er det også, at det internationale samfund fokuserer på at udvikle og uddanne uafhængige, lokale organisationer og observatører. For mange ting sker, længe før der kommer internationale observatører til. Fx kan magthaverne modarbejde oppositionen ved at

gøre det svært for nye – ofte unge – vælgere at registrere sig i de områder, hvor oppositionen står stærkt. Fx ved at have få kontorer og begrænsede åbningstider i de store byer. Man kan også modarbejde oppositionen ved at omlægge valgdistrikter, så oppositionens stemmer koncentrerer sig i meget store distrikter, og dermed bidrager til at vælge færre parlamentsmedlemmer.”

I det store billede vil effekten af valgobservation afhænge af verdensudviklingen:

”Lige nu er der meget der tyder på stilstand for udvikling af demokratier i verden. Vi ved ikke endnu om kurven knækker. Det bliver spændende at se, hvor det hele bevæger sig hen over de næste årtier!” ■



Foto: Privat

BLÅ BOG: MERETE BECH SEEBERG

39 år, ph.d. og lektor ved Institut for Statskundskab på Aarhus Universitet. Medlem af UFD siden 2014.

Forskningsområder: Autoritære regimer, demokratisering, valg og valgmanipulation, kvinders adgang til politik. Forskningsleder på projektet 'Electoral Irregularities and Women's Access to Politics in Africa', som undersøger, hvordan manipulation og andre problemer ved valg påvirker kvinders mulighed for at stille op og blive valgt til politiske poster.

Tidligere job og udsendelser: Bl.a. gæsteforsker ved the Electoral Integrity Project, University of Sydney (2016), tidligere og igangværende forskningsprojekter i Zimbabwe og Malawi.



EU-valgobservatører ved præsidentvalget i Colombia i sommeren 2022.
Foto: EU EOM Colombia

TRAVLT VALGHALVÅR

UFD har deltaget i 9 valgobservationsmissioner i første halvår af 2023:

EU:

1. EOM Nigeria (Parlamentsvalg 25.02 & præsidentvalg 11.03)
2. EOM Paraguay (Parlamentsvalg 30.04)
3. EOM Guatemala (Parlamentsvalg 25.06)
4. EOM Sierra Leone (Parlamentsvalg 24.06)

OSCE:

5. Kazakhstan (Parlamentsvalg 19.03)
6. Montenegro (Præsidentvalg, både 1. og 2. valgrunde hhv. 19.03 & 02.04)
7. Albanien (Lokalvalg 14.05)
8. Tyrkiet (Parlamentsvalg 14.05 og præsidentvalg 28.05)
9. Montenegro (Parlamentsvalg 11.06)

UFD HAR ET TRAVLT VALGOBSERVATIONSÅR

”Vi har i det første halvår af 2023 sendt over dobbelt så mange valgobservatører ud som på samme tidspunkt i 2022 – og langt flere end i juni 2021.”

Det siger Deputy Team Leader i UFD-teamet Rune Lamberth.

Han fortsætter:

”Valgmissionerne har ligget meget koncentreret i første halvdel af året, oven på et par år, hvor især corona var en begrænsende faktor. Derfor har vi haft mulighed for at udsende en del UFD’ere – 15 langtidsobservatører (LTO’ere) og 46 korttidsobservatører (STO’ere). Vi forventer dog et mere stille efterår med færre valgobservationsmissioner – særligt i OSCE-regi.”

Rune Lamberth glæder sig over en ligelig kønsfordeling:

”I forhold til tidligere er der stort set en lige kønsfordeling blandt de udsendte – 52 % kvinder og 48 % mænd. For nogle år siden var kønsbalancen præget af en lille overrepræsentation af mænd.”

Han glæder sig også over Danmarks støtte til demokratiet.

”Vi er i UFD glade for igen at bidrage med højt kvalificerede danske observatører til valg rundt om i verden. Hermed er Danmark med til at fremme gennemsigtighed og ansvarlighed, styrke tilliden til valgprocesser og sikre beskyttelsen af grundlæggende rettigheder.” ■

VALGOBSERVATION I TYRKIET

I forbindelse med præsidents- og parlamentsvalget i Tyrkiet i maj 2023 udsendte OSCE/ODIHR (Office for Democratic Institutions and Human Rights) 28 langtidsvalgobservatører (LTO), der ankom til landet i april 2023, heriblandt to danskere, der begge var udsendt gennem UFD/ Udenrigsministeriet. Op til selve de to valgrunde, der blev afholdt henholdsvis 14. og 28. maj blev yderligere ca. 350 korttidsvalgobservatører (STO) udsendt, hvoraf 9 var udsendt af UFD.



UFDnyt har bedt tre valgobservatører – en langtidsobservatør og to korttidsobservatører – fortælle om deres oplevelser under de to valgrunder i Tyrkiet i maj.

Køer på et valgsted foran hvert klasselokale på et gymnasium i byen Ordu, som ligger ved Sortehavet. Foto: Hanne Severinsen

5 SKARPE OM VALGET I TYRKIET SOM LANGTIDSOBSERVATØR UDSKIFTNINGER PRÆGEDE VALGMISSION

Karin Bergquist var udsendt som langtidsvalgobservatør i den sydøstlige del af Tyrkiet. Udover problematiske metoder for at fremme genvalg af præsident Erdogan var selve valgmissionen udfordret af udskiftninger. Hun har et stort kendskab til netop Tyrkiet efter 3 lange valgmissioner i landet.

1. Hvor var du udsendt til ved valget i Tyrkiet?

Jeg arbejdede som langtidsobservatør for OSCE i det sydøstlige hjørne af Tyrkiet ved den enorme sø Van Lake midt i Van-regionen. Det var et politisk meget interessant og sikkerhedskrævende område, bl.a. på grund af at området er kurdisk. Det var her i de uvejsomme bjerge, de tyrkiske sikkerhedsstyrker kæmpede mod den politiske og militante kurdiske organisation PKK. Og selvom de voldelige konflik-

ter mest er fortid, spiller konflikten stadig en stor rolle i tyrkisk indenrigspolitik. Under valgkampen forbandt præsident Erdogan oppositionen med PKK og terror og truede med kaos, hvis de vandt.

I Van-regionen er 80-90 % af befolkningen kurdere, der overvejende stemte på oppositionens leder Kemal Kilicdaroglu til præsidentvalget. Til parlamentsvalget var der flertal for det nye, pro-kurdiske parti Green Left, der blev oprettet, fordi der

foregår en retssag med det formål at få lukket det pro-kurdiske HDP-parti på grund af dets tilknytning til PKK. Erdogan kunne ifølge meningsmålinger risikere at miste valget, hvis HDP, det tredjestørste parti i Tyrkiet, deltog i oppositionens koalition. 20 % af kurderne stemmer dog på Erdogans parti AKP, da de er meget religiøse, og Erdogan brugte aktivt islam i valgkampen.

Erdogan forsøgte forgæves at lave en aftale med PKK om at få kurderne til at stemme på AKP før første valgrunde, så i stedet slog han voldsomt ned på oppositionen og fængslede journalister, menneskerettighedsaktivister og advokater flere steder i landet, også i vores region. Han lagde desuden pres på guvernører, landsbyledere, sikkerhedsvagter, imamer og arbejdspladserne for at folk skulle stemme på ham, ellers, forlød det, ville de miste deres arbejde og ikke få veje og tjenester til landsbyerne.

Området var også specielt på grund af nære grænser til Iran, Irak og Syrien, hvorfra der er kommet mange indvandrere og flygtninge, særligt fra Syrien. De spillede en rolle i valgkampen, da de er uønskede på grund af den økonomiske krise i Tyrkiet, så flere partier vil have dem ud af landet. Mange syrere har fået tyrkisk statsborgerskab og kunne stemme til valget, hvor de takkede Erdogan for, at han åbnede dørene for dem i 2015. Vi havde feltture i bjergene nær grænserne til de tre lande.

2. Hvad var den største udfordring ved denne valgmission?

Der var meget arbejde forbundet med vores 23 korttidsobservatører og parlamentarikere, og vi måtte hyre nye lokale assistenter, et par dage før alle ankom, fordi den centrale valgkommission ikke ville akkreditere dem, hvilket efter sigende var en konsekvens af, at de havde været politisk aktive. De nye, vi hyrede, blev heller ikke godkendt, så vi måtte skaffe folk via andre regioner, der blev fløjet ind til os. Under 2. valgrunde måtte vi hyre mange nye assistenter for tredje gang, fordi missionen ikke havde råd til at flyve de forrige ind til os igen.

Det var svært at finde assistenter, der var gode til engelsk, hvorfor der gik meget tid med både at hyre assistenter og også chauffører, fordi mange chauffører sagde op bl.a. på grund af dårlig løn.

3. Hvad er vigtigt for dig, når du observerer valg?

Samarbejdet med makkeren er afgørende. Jeg kan arbejde i et krigsområde, bare makkeren er god. Jeg havde desværre en uerfaren makker, og samarbejdet fungerede ikke. Så efter en del dialog, hvor jeg havde argumenteret for, at vi skulle se tiden an, udskiftede vores koordinator ham med en ny, dygtig fransk makker. Det skulle vi have gjort noget før, så vi ikke havde spildt så meget tid på en arbejdsrelation der ikke fungerede. Det er min erfaring, at der ofte er udskiftninger i observationsteams på grund af de krævende arbejdsvilkår, kulturelle forskelle og indstillinger til arbejdet.

4. Hvorfor er du valgobservatør?

Et foredrag på Institut for Statskundskab gjorde mig interesseret, fordi jeg har arbejdet meget med demokrati, medier, civilsamfund og menneskerettigheder, fx for Institut for Menneskerettigheder. Jeg kan rigtig godt lide arbejdet med interviews og analyse af politiske processer samt kultur møder.

5. Hvilken oplevelse har gjort særligt indtryk på dig som valgobservatør?

Tyrkiet i 2015 og i 2017, begge lange missioner: I 2015 arbejdede jeg i Ankara, hvor et terrorangreb dræbte 115 mennesker under en fredsdemonstration, som jeg observerede. Det betød mørklægning af medierne og øget fokus på sikkerhed under valget. I 2017 i det nordøstlige Tyrkiet indgik mit foto sammen med PKK's logo i en smædekampagne mod OSCE-missionen på nationalt tv, fordi Erdogan blev vred over OSCE's kritiske udtalelse efter valget. Det var heldigvis i slutningen af missionen, som derfor valgte at holde lav profil. Men det betød, at jeg siden blev headhuntet til at holde et foredrag om medier og valg i Tyrkiet på London School of Economics. ■



Foto: Privat

BLÅ BOG: KARIN BO BERGQUIST

61 år, cand. comm. & off. adm., journalist og konsulent, inkl. 6 år i udlandet. Har været valgobservatør på 17 missioner for EU og OSCE især i Nord- og Vestafrika samt Mellemøsten, udenrigsjournalist for Danmarks Radio, Weekendavisen, magasiner og er forfatter bl.a. til 'Revolutionens Børn – Unge i Teheran'. Arbejder desuden som konsulent for NGO'er, ambassader, Udenrigsministeriet og COWI (kommunikation, evalueringer og konferencer). Medlem af UFD siden 2008.



Et valgsted i en af Tyrkiets mange landsbyer.
Foto: Hanne Severinsen

5 SKARPE OM VALGET I TYRKIET SOM KORTTIDSOBSERVATØR TILBAGE SOM VALGOBSERVATØR I ET FORANDRET TYRKIET

Efter 16 år var Hanne Severinsen tilbage som korttidsvalgobservatør i Tyrkiet. Selvom valgprocessen tilsyneladende var velorganiseret, oplever hun en forringelse af ytringsfrihed og retssamfundsprincipper.

1. Hvor var du udsendt til ved valget i Tyrkiet?

Jeg var udsendt som korttidsvalgobservatør (STO) til begge runder af det tyrkiske præsident- og parlamentsvalg henholdsvis 9.-17. maj og 24.-30. maj.

I 1. runde var mit område havnebyen Ordu, der var omgivet af bjerglandsbyer, som var svære at nå ud til på de stejle, snoede veje. Bortset fra nogle kæmpe

bannere med portræt af Erdogan var der ikke mange valgplakater.

Valgdagen forløb meget fredeligt og optællingen foregik i ekspresfart. Stemmesedlerne blev vist og råbt op og derefter straks pakket ned – uden at være blevet sorteret eller fintalt. Men repræsentanter for de forskellige partier holdt skarpt øje og kontrollerede løbende tallene.

Registreringen af resultaterne fra valgstederne til distriktet var omhyggelige og transparente i modsætning til, hvad jeg oplevede i 2. runde. Her skulle jeg sammen med kun 12 STO dække hele den store, vestlige Izmir-provins. Mit område lå 230 km østpå i Denizli, en moderne by i et landligt område af samme navn med både oldtidsruiner og kalkbjerger. Byen/området er de senere år i stigende grad blevet forladt af den unge del af befolk-

ningen – hvilket vi kunne konstatere på valgstederne.

I byen Denizli foregik optællingen på valgstedet meget omhyggeligt, mens registreringen i kæmpe-distriktet Denizli var kaotisk og svært gennemskueligt.

I modsætning til 1. runde slog man ikke resultaterne op på en tavle. Man forklarede, at tallene først ville blive offentliggjort, når eventuelle klager var afgjort. Det er ellers vigtigt, at man kan kontrollere, om de enkelte valgsteders resultat – som indgår i det samlede resultat for distriktet – er korrekte. I Denizli by var der størst opbakning til oppositionen, i landsbyerne var flertallet for Erdogan – et mønster, der går igen i hele Tyrkiet.

2. Hvad var den største udfordring ved denne valgmission?

Tyrkiet er et meget stort land, så 215 STO (1. runde) og 135 STO (2. runde) er en nål i en kæmpe høstak. Min makker og jeg kunne nå at dække henholdsvis 8 og 9 valgsteder, og vi havde begge gange omkring 2.000 at vælge imellem. Der var lange rejser og lange bilture. Tyrkiet har ikke brevstemmemulighed for 'almindelige' mennesker, så vores chauffør og tolk havde eksempelvis ikke mulighed for at stemme, fordi de var på farten under valget.

3. Hvad er vigtigt for dig, når du observerer et valg?

Som valgobservatør er det vigtigt for mig at opdage snyd. Jeg ser fx altid efter, om der er nogen, der sniger sig til at tage et foto af deres kryds i stemmeboksen for evt. bagefter at kunne bevise, at man har stemt 'rigtigt' eller for at tjene penge på stemmen. I det hele taget holder jeg godt øje med, om stemmeafgivningen er hemmelig. Jeg har også fokus på at få aflivet evt. falske rygter om valgsnyd.

Desuden er det vigtigt at være klar over valgreglerne, hvilket har stor betydning for, hvordan vælgernes stemmer bliver omdannet til mandater. Og så er det

vigtigt at kontrollere, om valgbestyrelsen er selvkontrollerende ved at repræsentere de forskellige partier.

4. Hvorfor er du valgobservatør?

Et valg er en mulighed for at genvælge og fravælge. Der skal være mulighed for at komme af med et styre, hvis vælgerne er utilfredse. I den forbindelse vil jeg gerne bidrage til, at vælgerne har tillid til både deres valghandling og valgresultatet.

Når jeg denne gang søgte om at komme med som observatør til valget i Tyrkiet, var det, fordi jeg har fulgt landets udvikling i mange år. Jeg har i min tid i Europarådet været til mange møder i Tyrkiet og var valgobservatør i den tyrkiske by Konya i 2007. Dengang havde Erdogan succes med at modernisere Tyrkiet. Siden har landet bevæget sig væk fra ytringsfrihed og retssamfund. Derfor ville jeg gerne se, om der kunne åbnes nye muligheder ved dette valg.

5. Hvilken oplevelse har gjort særligt indtryk på dig som valgobservatør?

Den Orange Revolution med de tre præsidentrunder i Ukraine i 2004, hvor jeg var talsmand for Europarådets delegation ved alle tre valg. Jeg havde på det tidspunkt fulgt Ukraine tæt siden 1995 som såkaldt 'rapporteur' for Europarådet.

Under præsident Kuchma havde landet udviklet sig til en stat med udbredt korruption og forfølgelse af kritiske journalister. Ved 1. valgrunde i oktober 2004 viste der sig pludselig en mulighed for, at den populære Jushchenko kunne vinde i næste runde – flere begyndte at iføre sig orange bånd.

Folk var sikre på sejr og euforiske på valgnatten i 2. runde – men næste dag fik vi i OSCE's hovedkvarter flere mærkelige resultater fra Østukraine med valgprocenter på over 100.

Efter mange ugers fredelige demonstrationer besluttede højesteret, at 2. runde skulle gå om. Så min juleferie blev brugt

til 3. valgrunde, hvor Jushchenko vandt, og alle håbede på en ny æra.

Men ukrainerne lærte desværre hurtigt, at det ikke var nok at skifte præsident. Den udvikling har jeg også fulgt, og jeg har foreløbig været valgobservatør i Ukraine ved i alt 17 valg – og venter spændt på, om næste parlamentsvalg sidst i oktober i år kan gennemføres. ■



Foto: Bodil Sø

BLÅ BOG: HANNE SEVERINSEN

79 år cand. mag. i historie og samfundsfag. Gymnasielærer, borgerrepræsentant (1974-84), MF for venstre (1984-2007), Europarådet (1991-2008). Regeringsrådgiver for Tymoschenko-regeringen i Ukraine (2008-2010). Har været udsendt som valgobservatør siden 1991 i mere end 20 missioner bl.a. i Nepal, Rusland, Ukraine, Bosnien, Tyrkiet og Nordmakedonien. Har været medlem af bestyrelsen for Teknologirådet (2008-2021) og FN forbundet (2016-2023). Sekretariatsmedarbejder i Den Danske Helsinki-komite for Menneskerettigheder fra 2008 (bl.a. med projekter i Ukraine). Medlem af FSB/UFD siden 2014.

5 SKARPE OM VALGET I TYRKIET SOM KORTTIDSOBSERVATØR

OBSERVATØR I DEMOKRATIETS TJENESTE

Stig Skovbo var udsendt som korttidsvalgobservatør ad to omgange til det tyrkiske præsidentvalg i maj 2023. De valgtekniske ting fungerede overvejende godt, men forløbet op til valget var ikke demokratisk efter bogen, siger han.

1. Hvor var du udsendt til ved valget i Tyrkiet?

Denne gang havde OSCE valgt at lade langtidsobservatørerne forblive i de områder, de var udsendt til – mens de næsten 200 korttidsobservatører fra 1. valgrundes præsident- og parlamentsvalg blev flyttet rundt i forbindelse med 2. runde af præsidentvalget.

For mit vedkommende betød det, at jeg i 1. valgrunde blev udsendt til millionbyen Gaziantep tæt på den syriske grænse – faktisk i epicentret for det skrækelige

jordskælv, der hærgede Tyrkiet i februar 2023. Min amerikanske kollega og jeg dækkede dog distrikter, hvor ødelæggelserne var relativt beskedne.

I 2. valgrunde dannede jeg makkerpar med en tysk kollega og dækkede et antal valgkredse i den asiatiske del af Istanbul.

2. Hvad var den største udfordring ved denne valgobservation?

Missionen i Tyrkiet var – anskuet fra mit perspektiv som korttidsobservatør – veltilrettelagt af både core team og lang-

tidsobservatører i OSCE. Samtidig fungerede briefinger og debriefinger mellem Udenrigsministeriet, den danske ambassade i Ankara, UFD og os som observatører optimalt, set med mine øjne.

Også de tyrkiske valgmyndigheder skal anerkendes for deres tilrettelæggelse og gennemførelse af valghandlingerne og det efterfølgende optællingsarbejde. Samtidig skal det dog tilføjes, at der er udfordringer med regeringskoalitionens mediemonopol, misbrug af statsapparat og retsvæsen.



Valgmøde i Denizli i det sydvestlige Tyrkiet. På skærmen i baggrunden ses præsident Erdogans tætte udfordrer, Kemal Kilicdaroglu.
Foto: Hanne Severinsen

Disse dystre aspekter indgår heldigvis centralt i OSCE-missionens konklusioner (samt i langtidsobservatørernes fokus) – men ikke direkte i korttidsobservatørernes observationer.

3. Hvad er vigtigt for dig, når du observerer valg?

Adgang til alle valgets aktører udgør en forudsætning for at sikre bredde og kvalitet i den linde strøm af (mest skriftlige) observationer, der tilflyder missionens hovedkvarter fra langtidsob-



Foto: Privat

BLÅ BOG: STIG SKOVBO

68 år, uddannet voksenunderviser med tillægsuddannelse i kompetenceudvikling, læring og organisationsudvikling. Har siden 1981 arbejdet i forskellige brancher/områder og haft mange slags stillinger – bl.a. udviklingsarbejde i Afrika, ledende stillinger på danske flygtningecentre, erhvervsrådgiver i AOF, arbejdsmarkedschef i Ikast Kommune, udviklingsleder i Silkeborg Uddannelses Center og selvstændig konsulent med fokus på bl.a. organisations- og kompetenceudvikling og strategiarbejde. Har siden 1998 været udsendt til mere end 30 valgmissioner som både kort- og langtidsvalgobservatør – bl.a. i Europa, Mellemøsten og Afrika. Medlem af FSB/UFD siden 1998.

servatørerne. Jeg er normalt optaget af opbygningen af et virksomt samspil med min observatør-kollega om jagten på kilder og observationer, der gerne skal give et retvisende billede af valgkamp og afvikling af valghandlinger. Det er en udfordring at synkronisere to ofte forskellige perspektiver og kulturelle forståelsesrammer i fælles skriftlig formidling af vores observationer.

Også som korttidsobservatør udgør teambuilding med observatør-kollega og lokale assistenter (tolk og chauffør, der ideelt begge assisterer med baggrundsviden, lokalkendskab mv.) en vigtig prioriteret disciplin, der er forudsætningsfor at opnå maksimal sikkerhed og adgang til relevante kilder og valgrelaterede aktiviteter.

Faktisk anser jeg lotteriet omkring teamsammensætning som en afgørende faktor for min egen trivsel under valgmissioner. Langt oftest er jeg landet med sympatiske og kompetente partnere og teammates. Og heldigvis har jeg i mine godt 30 valgmissioner undgået situationer, hvor vi ikke selv har kunnet forliges og finde fodslag efter eksplosive meningsudvekslinger eller uenigheder om, hvad vi har set eller hørt.

4. Hvorfor er du valgobservatør?

Jeg er altid udfordret på valgmissionerne – men at levere dømmekraft og situationsforømmelse, der matcher den politiske og samfundsmæssige realitet i landet, hvor valget foregår, udgør måske den egentlige motivationsfaktor bag min fortsatte deltagelse i valgobservationer. Jeg føler mig (næsten) som cirkushesten,

der lugter savsmuld i manegen, hver gang en mission udbydes af UFD. Og jeg føler mig privilegeret, hver gang jeg tilbydes deltagelse i en valgmission.

Som 'lejesvend i demokratiets tjeneste' mærker jeg suset fra historiens politiske vingeslag – og føler, jeg medvirker til at opretholde en ønskelig sondring mellem ret og vrang i den globale samfundsudvikling.

5. Hvilken oplevelse har gjort særligt indtryk på dig som valgobservatør?

De fleste valgmissioner, jeg har deltaget i, har udspillet sig i autokratier, hvor kun konturerne af demokratisk regeringsførelse kan skimtes. Det gør indtryk, at der – selv i totalitære systemer – findes uegennyttige røster, der vover at italesætte ønsket om en fælles fremtid baseret på fællesskabets interessevaretagelse og imod magthavernes magtmonopol.

Det har været trist at følge den langsomme forsoningsproces mellem nærtbeslægtede etniske grupper på Vestbalkan efter opløsningen af Jugoslavien i 90'erne. Mere opmuntrende har det været at følge demokratiudviklingen – ofte humpende og med 'setbacks' undervejs – på det afrikanske kontinent såvel som i en række tidligere sovjetiske stater.

Mest værdifuldt af alt er dog de personlige relationer og venskaber til internationale og lokale kolleger, som valgmissionerne har kastet af sig. Læg dertil glæden ved at opleve, at valgmissioner varetager af OSCE og EU formår at gøre en positiv forskel som et overstatsligt bidrag til en bedre verden. ■

NYHEDER FRA UFD-TEAMET

- **Sidste UFDnyt i nuværende format:** Der er forandringer på vej: UFDnyt i dets nuværende format laves om, og der vil fremover løbende blive publiceret artikler på [UFD's hjemmeside](#) og [LinkedIn-profil](#). Grunden til ændringen er et ønske om at gøre UFDnyt mere interaktivt, aktuelt og fleksibelt, så det bliver muligt at rapportere om nyhederne, når de sker. Denne udgave vil derfor være den sidste.
- **Tilbage fra barsel:** Sarah Overby Ridha, Human Ressource Manager i UFD-teamet, er vendt tilbage fra barsel i slutningen af juli.

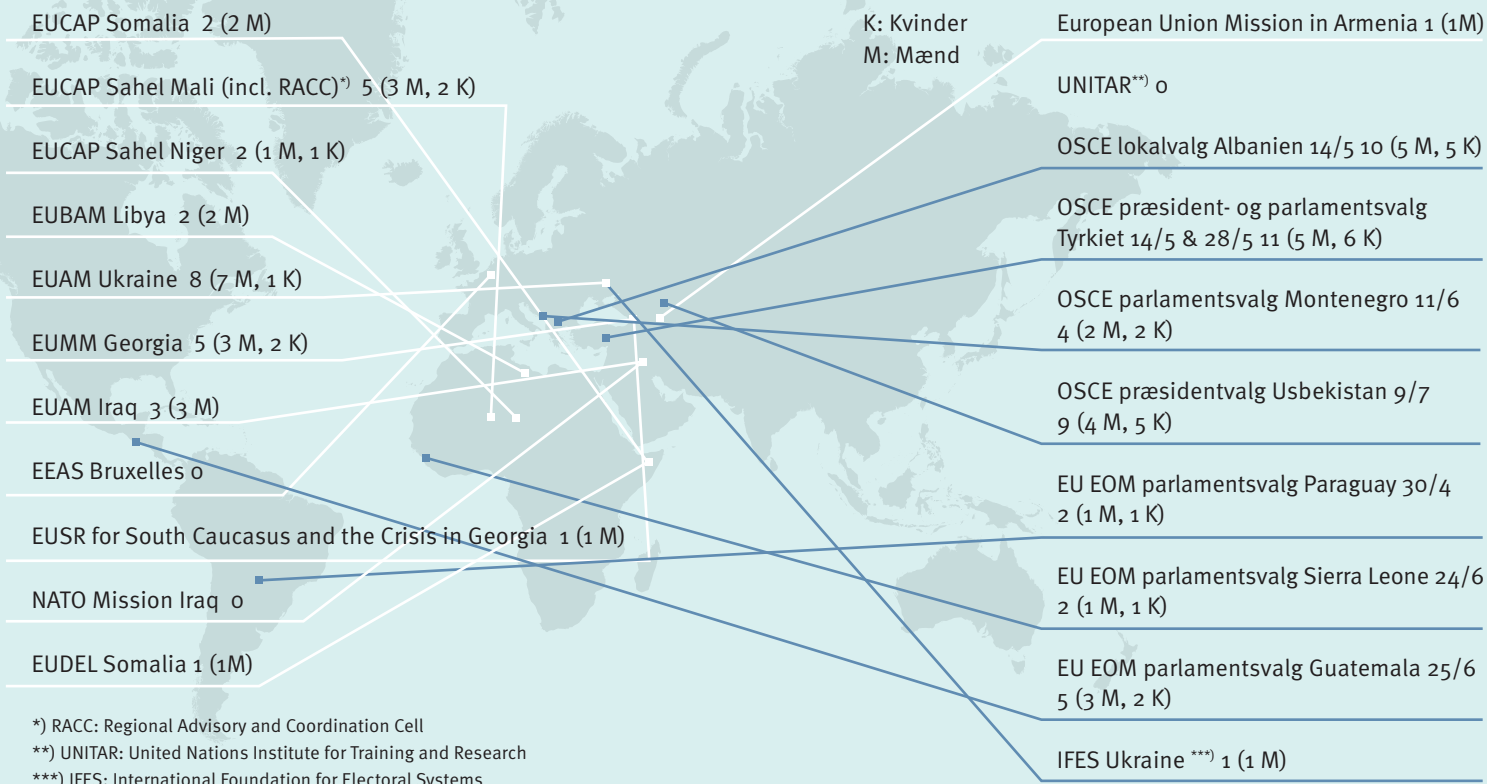


UDSENDELSSEFACILITET FOR FRED OG DEMOKRATI

Arkiv for UFDnyt

Du kan læse alle numre af UFDnyt (som indtil 2022 hed FSBnyt) fra september 2013 og frem på [UM.dk](#).

ANTAL UDSENDTE UFD'ERE I PERIODEN 01.04-31.07 2023



UDFnyt, nr. 2 – September 2023

Udenrigsministeriet
Asiatisk Plads 2
1448 København K
Tlf. 33 92 00 00
um@um.dk
www.um.dk

Abonnement og udsendelse

Elektronisk udsendelse ved NIRAS
ufd-niras@niras.dk
<https://www.niras.dk/ufd>

Redaktion

Kathrine Schmeichel
ks@kathrineschmeichel.dk
Sarah Ridha, UFD
ufd-niras@niras.dk
Bertil Moesgaard Andersen,
Udenrigsministeriets kontor for Migration,
Nærområder og Stabilisering (ansv.)

Layout: gipsy graphics

Artikler i UFDnyt er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med Udenrigsministeriets synspunkter.